

מבשר טוב

ס"ג פרשת נשא - שבת ערב שבועות

תשע"ו לפ"ק

ירושלים תובב"א

מאמר

הכנת הכלים לקבלת התורה

א

"שבת דרך ארץ" - הכנה לקבלת התורה במידות טובות וישרות

"וידבר ד' אל משה לאמר, נשא את ראש בני גרשון גם הם, לבית אבותם למשפחותם" (במדבר ד, כא-כב). נודע הדקדוק שהקשו בספרים הקדושים, בלשון הכתוב "גם הם", שנראה כמייתרא. ומכיון שכבר אמר 'נשא את ראש בני גרשון', למה נצרך להוסיף תו "גם הם", ומה בא הכתוב לרבות בזה.

כ"ק א"ז מהרש"ל מלענטשנע זצוקללה"ה, הגיד במהות זו השבת שלפני חג השבועות, שהיא נקראת "שבת דרך ארץ". כאשר כל מועד השבת שמלפניו יש בה הכנת שורש החג, דשיתא יומין מיניה מתברכין (זוה"ק ח"ב פח.). וכגון שבת שלפני פסח נקראת 'שבת הגדול', על שום שיש בה שורש הכנת גדלות חג הפסח. והשבת שלפני יום הכיפורים נקראת 'שבת שובה', ביסוד תשובת יום הכיפורים.

וכיצד נקראת האי שבתא דידן, שלפני חג השבועות המביאה בכנפיה את חג השבועות הבעל"ט. ובפרט בחלות זו השבת בערב החג, צמודה ומחוברת עמו, יש בה בוודאי תחילת שורש הכנת החג.

ואמר על כך הרה"ק מלענטשנא, שהיא נקראת "שבת דרך ארץ", על פי מ"ש בתנא דבי אליהו (רבא פ"א): "דרך ארץ קדמה לתורה", שמבואר הקדמת והכנת התורה בדרך ארץ.

ואם כן השבת שלפני מתן תורה, מכינה את ישראל לקראת קבלת התורה, במידת 'דרך ארץ' שהיא ההכנה וההקדמה בשורש הנצרך לזמן מתן תורתנו.

ונבוא אל הביאור בעזה"י ביסוד דברי קדשו, במהות זו השבת 'שבת דרך ארץ', ובכוח השפעתה להשריש בנו דרך ארץ ומידות טובות ומתקנות הנצרכות לתורה.

ונקדים מ"ש מוהר"ר חיים ויטאל זצוקללה"ה בספר (שערי קדושה ח"א שער ב), בטעם שלא נצטוונו בתורה בענייני מידות ודרך ארץ, רק נאמרו במצוותיה חיובי עשה ולא תעשה, וחוקים ומשפטים, ומדוע לא נצטוונו בתורה על דרכי התנהגות האדם בתיקון המידות.

וביאר בזה שם, וזל"ק: "והנה ענין המידות, הן מוטבעות באדם בנפש השפלה, הנקראת יסודית כו'. והנה בנפש הזו תלויות המידות הטובות והרעות, והן כסא ויסוד ושורש אל הנפש העליונה השכלית, אשר בה תלויין תרי"ג

מצות התורה, ולפיכך אין המידות מכלל התרי"ג מצות. ואמנם הן הכנות עיקריות אל תרי"ג המצות בקיומן או בביטולם, יען כי אין כח בנפש השכלית לקיים המצות על ידי תרי"ג איברי הגוף, אלא באמצעות נפש היסודית המחוברת אל הגוף עצמו, בסוד (ויקרא יז, יד) 'כי נפש כל בשר דמ"ו בנפשו הוא', ולפיכך ענין המידות הרעות קשים מן העברות עצמן מאד מאד "עכל"ק.

מבואר תירוץ, שלכן לא נכלל ענין המידות במצוות התורה, מחמת שהם הקדמה ויסוד לפני התורה ומצוותיה. בהיות המידות מוטבעות בעצם נפש היסודית של האדם, בעצם תפקוד הנהגת חייו בנפש המידות שמתנהג בהם. והינם ושורש וכסא אל התרי"ג מצוות עצמם, שהם 'בנפש העליונה השכלית', ובנשמה האלקית חלק אלקי ממעל.

ולבאר יותר בדברי קדשו, שלכאורה עדיין לא התיישב כל צרכו מה טעם לא נזכרו המידות בתורה, כאשר סוף דבר נצרכים הם אל המצוות, שהם כולם תלויים במידות טובות כמו שביאר, ואי אפשר לקיימן בנפש השכלית בלא המידות המתקנות בנפש היסודית, ואם כן נמצא שנצרכים ומוכרחים ענייני המידות ודרך ארץ לקיום המצוות, ומאי טעמא אם כן לא נכללו בסדר התורה ומצוותיה, וצריך ביאור.

וביסוד דברי קדשו למדנו, בענין תיקון המידות ודרך ארץ, שהם ה'כלים' הנצרכים לקיום התורה והמצוות, כמ"ש: "והן כסא ויסוד ושורש", שבהם תלויים כל תרי"ג המצוות בקיומם או בביטולם. וכמו שביאר טעם שאנו נצרכים לכלים הללו לתורה, משום שהמידות טבועים בנפש היסודית של האדם שאי אפשר לנשמה ונפש האלקית לקיום המצוה בלא 'כלים' הללו, של אברי גוף ונפש שלמים ומתקנים, ורק באמצעות תיקון המידות והנפש היסודית שבהתנהגות האדם בגופו ובנפשו בדרך ישר ובנעימות המידות הטובות יוכל לקיים התורה.

ובכן מובן היטב לפי דרכו, מה שייסד המהרש"ל מלענטשנא בשורש זו השבת "שבת דרך ארץ", שהיא המכינה בעצם קדושת השבת שבה, ליישר ולתקן מידותיהם של ישראל, לרפא ולבסס היטב הנפש היסודית, שהיא עצם חיי האדם והתנהגותו עלי אדמות, בדרך ארץ ובנימוס ובמידות טובות, שהם ההכנה הנצרכת לקבלת התורה.

וכפי מידת הכלים שמכין איש ישראל לקבל השפעת תורה הקדושה, כך מקבל הוא התורה. כאשר מצינו הגבלות שונות על הר סיני, משה מחיצה לעצמו ואהרן וזקנים מחיצה לעצמם, וכל ישראל מחיצה לעצמם. משום שכך ניתנה תורה מיסודה "לפי כוחו של כל אחד ואחד" (שמו"ר לד, א), והיינו לפי הכנת הכלים שהכין מצידו לפי מדרגתו, ותשוקתו וחשקו הגדול לקבלת התורה.

וכענין המסופר על הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זצוקללה"ה, שביציאתו לתפילת 'תשליך' אצל הנהר עם רבו החוזה הקדוש מלובלין זצוקללה"ה, הלך אחריו לנהר ועשה עצמו כאוסף ומקבץ כל העבירות שהשליך הרבי הק', באומרו שאותם עבירות שהשליך הרבי בשבילו הינם מצוות גדולות... על דרך שאמרו (ב"ק נ.): "וסביבו נשערה מאד (תהלים פט, ח), מלמד שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם סביביו אפילו כחוט השערה" ע"ש.

ולכן תלוי הכל במדרגת האדם כפי כוחו, וכפי מידת הכנתו שמכין הכלים בתשוקה וציפייה לקבלת התורה.

ונבוא להרחיב מעט הביאור בזה, וביסוד 'כלים' הנצרכים בהכנה לקבלת התורה בחג השבועות הממשמש ובא לקראתנו, במידות ודרך ארץ.

ב

הכנת הכלים לקבלת הברכה - ברכתה של תורה תחול בכלים של מידות טובות ודרך ארץ

ונראה בעזה"י, הנה בכל דבר ובכל ברכה המושפעת לאדם צריך להכין 'כלים' מצד המקבל, כדי שיוכל להכין ולקבל אותה ברכה בכלים הללו, ואפילו הנסים הבאים מן השמים צריכים 'כלים' להכיל הנס.

כמו שלמדנו בפסקי אלישע הנביא (מ"ב ד, ב-ו), כששאל את השונמית: "הגידי לי מה יש לך בבית, ותאמר אין לשפחתך כל בבית, כי אם אסוך שמן". ואמר לה הנביא "לכי שאלי לך כלים מן החוץ מאת כל שכניך כלים רקים אל תמעיטי, ובאת וסגרת הדלת בעדך ובעד בניך, ויצקת על כל הכלים האלה והמלא תסיעי". שאמר לה להכין כלים רבים מכל השנים כי בהעדר הכלים מצידה לא תוכל לקבל הברכה.

וכן עשתה השונמית, להכין הכלים לקבלת הברכה, כנאמר שם: "ותלך מאתו ותסגור הדלת בעדה ובעד בניה, הם מגישים אליה והיא מוצקת".

"ויהי כמלאת הכלים, ותאמר אל בנה הגישה אלי עוד כלי, ויאמר אליה אין עוד כלי, ויעמוד השמן" ע"כ. נמצא כפי מידת הכנת הכלים מצד המקבל, כן נובע מעיין הברכה ומתגבר. שמאחר שאין עוד כלי, הרי ממילא "ויעמוד השמן".

וכן הוא מפורש בזוהר הקדוש (ח"א פח.) בדרשת פסוקים הללו, וז"ל: "רבי יהודה פתח (שיר ז, יא) 'אני לדודי ועלי תשוקתו'. הא אוקמוה, אבל באתערותא דלתתא אשתכח אתערותא לעילא, דהא לא אתער לעילא עד דאתער לתתא. וברכאן דלעילא לא משתכח, אלא במה דאית ביה ממשא, ולא איהו ריקניא. מנלן מאשת עובדיהו, דאמר לה אלישע 'הגידי לי מה יש לך בבית', דהא ברכאן דלעילא לא שריין על פתורא ריקניא, ולא באתר ריקניא. מה כתיב, 'ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוך שמן', מאי 'אסוך', אלא אמרה ליה שיעורא דהאי משחא לאו איהו אלא כדי משיחת אצבעא זעירא. אמר לה נחמתני, דהא לא ידענא היאך ישרון ברכאן דלעילא בדוכתא ריקניא, אבל השתא דאית לך שמן, דא הוא אתר לאשתכחא ביה ברכאן. מנלן, דכתיב (תהלים קלג, ב) כשמן הטוב וגו', וסיפיה מה כתיב (שם) 'כי שם צוה יהוה את הברכה חיים עד העולם'. ובאתרא דא שראן ברכאן" עכ"ל"ק.

וכן כתב ה"ז בריש הלכות חנוכה (סי' תר"ע ס"ק א), והוציא פסקו מכאן, שאין השי"ת עושה הנס לתת הברכה, רק אחר שיש 'כלי' מוכן כבר בעולם, אף אם הוא דבר מועט, בכח הברכה יוכל להתרבות יותר. מה שאין כן בדבר ריקן פתורא ריקניא ואתר דוכתא ריקניא, שלא הוכן בו שום 'כלים' באתערותא דלתתא, לא יוכל השפע להתקבל ולחול בעולם כלום.

כיוצא בדבר הוא בחג השבועות הבעל"ט, שאין התורה באה מעצמה לישראל בימי החג. אלא הוא "זמן מתן תורתנו", שהשי"ת נותן ומשפיע לנו התורה בנתינה מן השמים. ואף מצדינו הוא עת "קבלת התורה", שאנו צריכים לקבל התורה שהשי"ת נותן לנו ביום הזה.

ואם כן הרי גם כאן נכנסנו בדין הכנת הכלים, שלא שייך לקבל מה שנותנים הברכה בלא שיהיו 'כלים' מוכנים תחילה באתערותא דלתתא להכיל בהם ברכתה של תורה.

ובכן ה'כלים' הנצרכים לקבל בהם התורה, שיוכל נותן התורה להכניס בהם התורה, ושנוכל מצדינו לקבל ולהכיל בכלים אלו את התורה. – הלא הם המידות הטובות והישרות וענייני דרך ארץ שקדמה לתורה, בהכנת כלים טובים וראיים לקבלת התורה.

כאשר הובא (בס"ק הקודם) מדברי מהרח"ו, שישירות המידות והתנהגות האדם בנפש הטבעית בדרכי נועם נימוס ודרך ארץ, הם כסא מוכן להתקבל בהם קיומה של התורה והמצוה. כדי שתתישב התורה בכסא טוב מוכן והדור עבודה, תורה מפוארת בכלי מפואר, דבר נאה ומתקבל.

ובקיצור עולה, שצריך להכין כלים טובים לקבלת התורה הקדושה, כאשר כללא הוא בידינו בכל דוכתא, שבכל אתערותא דלעילא מוכרח שתקדים תחילה 'אתערותא דלתתא', כאשר הובא מדברי הזוהר הקדוש.

ג

הן מצד נותן התורה ב"ה יש התחברות של עצמו כביכול עם תורתו – והן מצד מקבל התורה נעשה הוא ותורתו אחד – ובמקום מידות רעות לא יתכן חיבור התורה בנפש

עוד נראה בזה, על פי מ"ש במדרש ריש פרשת תרומה (שמו"ר לג, א), וזה"ל: "כי לקח טוב נתתי לכם, תורתי אל תעזובו. יש לך מקח שמי שמכרו נמכר עמו? – אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, מכרתי לכם תורת, כביכול נמכרתי עמה, שנאמר (שמות כה, ב) ויקחו לי תרומה".

"משל למלך שהיה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה, ביקש לילך לו לארצו, וליטול לאשתו. אמר לו, בתי שנתתי לך יחידית היא, לפרוש ממנה איני יכול. לומר לך אל תטלה איני יכול, לפי שהיא אשתך. – אלא זו טובה עשה לי, שכל מקום שאתה הולך, קיטון אחד עשה לי, שאדור אצלכם, שאיני יכול להניח את בתי".

"כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, נתתי לכם את התורה, לפרוש הימנה איני יכול. לומר לכם אל תטלוה, איני יכול. – אלא בכל מקום שאתם הולכים, בית אחד עשו לי שאדור בתוכו, שנאמר (שם ח) ועשו לי מקדש" ע"כ.

מבואר כאן, גדר 'מתן תורתנו' מצד הנותן ברוך הוא, שהגדירו המדרש בתורת "לקח טוב", לפי שאינו כשאר מקח שבעולם שהמוכר שמכרו אינו נמכר בעצמו עמו, רק מוכר לקחו בלבד. אך כאן נמכר נותן התורה ב"ה כביכול לישראל ביחד עם התורה עצמה, "מכרתי להם תורת, כביכול נמכרתי עמה". וכענין המשל שהביא המדרש מאותה בת מלך יחידה שלא יכול אביה לפרוש ממנה, ולפיכך הגם שנתנה לבעלה מן המלכים, והיא אשתו שאינו יכול ליטלה. מכל מקום מכניס עת עצמו עם בתו, בכל מקום שהיא, בבנין "קיטון אחד" המוכן עבורו לדור יחדי באהבים אם בתו הכלה וחתנה בסגולת מלכים.

ונראה עומק המכוון בזה, על פי מ"ש בזוהר הקדוש (ח"ג פרשת אחרי עג.): "קוב"ה ואורייתא וישראל חד" עי"ש.

ואם כן בנתינת תורה בישראל נכנסה השראת שכינתו יתברך בתוך נפש ישראל, כד"א (במדבר לה, לד) "כי אני ד' שכן בתוך בני ישראל". כי הוא יתברך ותורתו חד, ולא יתכן להפריד חלילה כלום בינו ובין תורתו הקדושה.

שבכל תורה שאנו מקבלים להכניס בנו ובנפשנו, הרי מתדבקים אנו בתורה זו עם "מקור מוצא התורה" ברוך הוא, כמו שכתב הב"ח (או"ח סי' מז אות ב) וזל"ק: "נראה דכוונתו יתברך מעולם היתה, שנהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתנו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה וכו'. ואם היו עוסקים בתורה על הכוונה הזאת, היו המה מרכבה והיכל לשכינתו יתברך. שהיתה השכינה ממש בקרבם, כי היכל ה' המה. ובקרבם ממש היתה השכינה קובעת דירתה, והארץ כולה היתה מאירה מכבודו. ובזה יהיה קישור לפמליא של מעלה עם פמליא של מטה, והיה המשכן אחד" עכ"ל עי"ש.

ומעתה נחזי אנו, מאחר שבא יתברך עם תורתו, ונמכר עמה, להכניס מקור מוצא התורה ביחד עם התורה בישראל, עד שיהיו מרכבה לשכינה שהיתה בקרבם ממש. – הרי בבלתי אפשרי לשכינה לדור בקיטון של גאווה ומידות רעות, ולהתחבר בקרב מידות מקולקלות ומעוקמות, שאינם לפי רוחו יתברך שמו.

כאשר מצינו מפורש בכמה מקומות בדברי חז"ל, מידות ותכונות שהשי"ת שונא אותם, ואין ביכולתו לסבלם. כענין שאמרו בפ"ק דסוטה (ה.): "כל אדם שיש בו גסות הרוח, אמר הקדוש ברוך הוא אין אני והוא יכולין לדור בעולם. שנאמר (תהלים קא, ה) 'מלשני בסתר רעהו אותו אצמית, גבה עיניים ורחב לבב אותו לא אוכל', אל תקרי 'אותו' אלא 'אָתו' לא אוכל".

ומכיון שמעיד הקב"ה במפורש שאין יכול לדור בקיטון אחד עם גסות הרוח, והמתהלך גבה עיניים ורחב לבב "איתו לא אוכל", אם כן כיצד תבוא ותכנס בו אורייתא שהיא 'חד' עם קוב"ה ושכינת עוזו.

וכן מצינו במדרשי רז"ל כמה ענייני מידות ודרך ארץ שהקב"ה שונא, ולא יוכל לסבלם בכפיפה אחת, באם אין הם במידות טובות וישרות. וכדוגמא שאמרו מומים מסוימים שהקב"ה שונאם, בגמרא נדה (טז:): "אמר רבי שמעון בן יוחאי, ארבעה דברים הקב"ה שונאן ואני איני אוהבן. הנכנס לביתו פתאום, ואין צריך לומר בבית חבירו וכו'" עי"ש. ועוד כיוצא באלו מומי מידות עקומות וסבוכות שהקב"ה שונא להם, ונתבארו במקום אחר.

[עיין באשר הארכת בעז"ה בעריכת מנין כל אותם הדברים, בספר "מבשר טוב ירח האיתנים תשע"ג" (פ"ב ס"ק ד). ושם נתבארו עניינים אלו אחת לאחת, יעוין שם ואין להכפיל בהם כאן. וראה שם בביאור גדר "הנכנס לביתו פתאום", – שאינו מודיע מקודם על בואו, שמא אין בני הבית מוכנים לקבלו כדבעי. ואשר מאליו מובן בגדר זה, שאם כשנכנס לביתו בלא נקישה קלה בדלת, שנאווי הוא אצל השי"ת. מה נאמר ומה נדבר, אם לא רק שאינו נוקש בעדינות על הדלת לפני שנכנס, אלא בתוך הבית פנימה דופק וחובט בעוז ובחזקה חלילה. ואינו מתנהג בענווה ובסבלנות, בדרך ארץ ובאנושיות, כמה שנאה גורם הוא שהקב"ה שונא אותו רחמנא לישזבן, יעוין שם באורך].

ונמצא אם כן מבואר, מצד 'נותן התורה' ברוך הוא, שלא שייך לתתה במקום מידות מושחתות חלילה, כי קשה בעדו להפריד תורתו מעצמותו ברוך הוא, שהוא ותורתו אחד. וכיצד אם כן יבוא לשכון במקום בורות נשברים וכלים של מידות שאינו יכול לסבלם, ואף שונא בעדם.

ולמדנו אם כן מצד נוסף חובת הכנת הכלים של המידות טובות בשבת דרך ארץ לקראת 'זמן מתן תורתנו', מצד עצמות הנותן ברוך הוא, שתהא נתינתו שלמה, עם כל מה שכולל ומכניס את עצמו בתורתו.

ונראה עוד בזה אף מצד המקבל, שיש בשורש "קבלת התורה", לא רק מצוות מעשיות חיצונות, של פעולת מעשים כאלו וכאלו. אלא קבלת המקבל מחדירה תורה אל עצמו, שתהא מתיישבת אף מצד המקבל בתוככי לבבו ונפשו, ואף הוא צריך להתאחד עם תורתו. כאשר מפורש הדבר באותו זוהר הקדוש שהובא (ח"ג עג.) שאף

ישראל נכנסים באותה אחדות משולשת "קוב"ה ואורייתא וישראל חד", והנך תלתא אחוזים ואחודים זה בזה ולא מתפרשין.

ואם כן אף המקבל מתהפך להיות הוא ותורתו אחד, כדדרשינן בש"ס (עבו"ז יט.): אמר רבא, בתחילה נקראת [התורה] על שמו של הקדוש ברוך הוא, ולבסוף נקראת על שמו. שנאמר (תהלים א, ב) בתורת ה' חפצו, ובתורתו יהגה יומם ולילה".

ונמצא אם כן אף מצד המקבל צריכה תורה להתחבר ולתיישב בנפשו בחיבור אחד, ואם יהיו מידותיו מקולקלים ומעוותים, ומתנהג שלא כהוגן ושלא בנעימות וביושר, לא תוכל תורה להתחבר ולהתאחד עמו.

כאשר התורה במהות אופייה ישרה וטובה, כד"א (משלי ג, יז) "דרכיה דרכי נועם, וכל נתיבותיה שלום". והכתוב מעיד בה (תהלים יט, ט) "פקודי ד' ישרים וגו'", ועוד פסוקים כיוצא בזה.

וממילא אין אופייה של תורת דרכי נועם ושלום, כי ישרים דרכי ה', יכול להתאחד ולהתחבר בארחות חיים שאין בהם דרכי נועם ושלום, ומידות שאינם ישרות והגונות. כי במקום עקש ופתלתול, לא תוכל לבוא ברכת התורה, אל תוככי קוצים וברקנים. שאין בכל אלו הכנת 'כלים' טובים וראויים לקבלתה של תורה.

ונמצינו בזה אף מצד המקבל, בקבלת התורה, נצרכים להכנת כלים טובים הגונים ומתוקנים, בתיקון "שבת דרך ארץ" דנן, המכינה בנו זיכוך המידות וביורם בדרך הטוב והישר.

ובאם אינו מכין כלים של מידות טובות, שיהיה מוכן במציאותו ובמהותו להיקלט תורה וקוב"ה בנפשו, רק מפריד אלוף לקבל התורה מצד 'חכמה' שבה בלבד, שנהנה להתענג בחכמתה כמו שאר חכמות העולם ה' ישמרנו. – הרי לא רק שלא תביא לו תורתו כמעט שום תועלת בחכמתה, ומהרה תתנדף ממנו. אלא אדרבה תורה כזו נהפכת לו לסם המוות רח"ל, כאשר מפריד בין חכמה החיצונה של תורה למהות פנימיות קדושת מקור מוצא התורה כנו שנתבאר.

כמו שאמרו להדיא בגמרא יומא (עב:): "אמר רבי יהושע בן לוי, מאי דכתיב (דברים ד) 'וזאת התורה אשר שם משה', זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה נעשית לו סם מיתה" ע"כ.

ד

לא רק לקבלת התורה צריך דרך ארץ – כי גם קיומה של תורה לא תתקיים בבעלי מומים שבגוף או שבנפש – שאינה מתקיימת כי בנפש ישרה ומתוקנת במידות טובות והגונות

והנה נראה פשוט שלא רק לקבלת התורה ונתינתה צריך הכנת 'כלים' טובים של מידות ישרות והגונות כמבואר. אלא אף אם לו יצויר שיוכל המקבל להפריד חלילה בין תורה למקור מוצאה ברוך הוא, ולקבל התורה בזמן מתן תורתנו, רק במצוות מעשיות דינים ומשפטים, שיש בקיום המעשי של פעולות המצוה בלבד, או בלימוד חכמת התורה בהבנת שכלו בלבד. ובלא שיקבל חלק פנימי נסתר שבתורה המחבר בין נותן למקבל, לעשותם "חד" ממש כמבואר. – נראה גם כן שמכל מקום לא תעלה 'קיומה' של תורה בידו ולא שייך שתחזיק אצלו קיום התורה בלא תיקון המידות.

ולא רק לקבלת התורה נצרכים אנו להכנת כלי מחזיק ברכה, של מידות הגונות וארחות יושר. אלא גם בשביל 'קיומה של תורה', כי היכי דתתקיים ביה, ולא תפסד ותתנדף ממנו, מוכרח לסדר בנפשו כלים מחזיקים בסדרי מידות ודרך ארץ שקדמה אף לקיום התורה.

והביאור בזה, משום שאף קיומה של תורה תלוי בכלי האיברים המתאימים לקיום התורה. שהרי הסומא אפילו באחת מעיניו פטור מן הראיה, כדדרשינן (חגיגה ב). "יראה יראה (שמות כג, יז), כדרך שבא לראות כך בא ליראות, מה לראות בשתי עיניו אף ליראות בשתי עיניו", ולחד מאן דאמר (קדושין לא). הסומא פטור מכל המצוות. והחגיר פטור ממצות העליה לרגל (חגיגה שם).

וכן קיום שאר מצוות, נפעלים ונעשים בכלים של איברים ראויים ומתוקנים אל המצוה, כי למשל מצוות שבאכילה מתקיימות בפה. וכן מצוות שבדיבור, שאם הוא 'אילים' ל"ע, לא יוכל לקיים מצוות (דברים ו, ז) "ודברת במ" בדיבור תורה בפה, ועוד מצוות שבדיבור. וכן החרש לא יוכל לקיים המצוות שבשמיעה, כתקיעת שופר וקריאת התורה ודומיהם. כי לקיום של תורה ומצוותיה, נצרכת כל מצוה ומצוה לכלי המוכן עבורה.

כאשר ידוע שתרי"ג מצוות של תורה מכוונים כנגד תרי"ג איברי האדם, רמ"ח מצוות עשה כנגד רמ"ח איברים, ושס"ה מצוות לא תעשה כנגד שס"ה גידים, כי כל מצוה ומצוה צריכה לאבר וגיד שלה בשביל קיומה, שהם הכלים המוכנים לתרי"ג מצוות.

וכשם שאיברי הגוף הינם כלים נצרכים לקיומה של תורה, כן ממש הוא באיברי הנפש, שאף הנפש יש בה כמו כן איברים מכוונים כנגד איברי הגוף כנודע. ואם כן הרי כשם שמוכן שצריך כלי איברים גשמיים שבגוף, לצורך קיומה של תורה בדיבור הילוך אכילה ושמיעה וכיוצא. כן ממש נצרכת קיומה גם לאיברים מתוקנים שבנפש, שאף הם מכוונים כנגד איברי הגוף, והם כלים שהתורה מתקיימת בהם. כשם שהפעולה נעשית ומתקיימת בפועל מעשה גוף חיצוני, כן ממש נעשית ומתקיימת בפעולת הנפש שבמעשה. ולכן צריכה אף הנפש לבריאות תקינה שלמה ונכונה, שיהיו מידותיה מכוונים ומזוככים במידות ודרך ארץ, נפש היפה עם אופי המתאים לאופייה של תורה בנעימות ובהגינות וישרות.

ונראה מהאי טעמא כל בעלי מומין וכל חולים נתרפאו בקבלת התורה, כדאיתא במדרש (במדב"ר ז, א) וזה"ל: "בשעה שיצאו ישראל ממצרים, היו כל רובן בעלי מומין, למה מפני שהיו יגעים בטיט ובלבנים, ועולים לראש הבנין. ומי שהוא בונה, על ידי שהיו עולין לראשי הדמוסין, או האבן נופלת וקוטעת ידו, או הקורה, או הטיט נכנס בעיניו והוא נסמא, והיו בעלי מומין. – כיון שבאו למדבר סיני, אמר האלהים כך הוא כבודה של תורה, שאתן אותה לדור בעלי מומין, ואם אמתין עד שיעמדו אחרים הרי אני משהא במתן תורה. מה עשה האלהים, אמר למלאכים שירדו אצל ישראל, וירפאו אותן. ותדע לך שכן, א"ר יהודה א"ר סימון, מנין שלא היה בהן חגרין, שנאמר (שמות יט) 'ויתיצבו בתחתית ההר'. ואין נצב אלא על רגליו. מנין שלא היה בהן גידמין, שנאמר (שם כד) 'כל אשר דבר ה' נעשה'. ומנין שלא היה בהן חרשין, שנאמר 'ונשמע'. ומנין שלא היה בהן סומין, שנאמר (שם כ) 'וכל העם רואים את הקולות'. ומנין שלא היה בהן אלמים, שנאמר (שם) 'ויענו כל העם' נמצאת אומר שהרי נתרפאו כולן" ע"כ.

ומבוארים היטב דברי המדרש הללו על פי האמור, שכן כל אלו הינם 'כלים' נצרכים לתורה, המכוונת בתרי"ג מצוותיה אל תרי"ג האיברים. ואם תנתן לבעלי מומין, הרי היא נמצאת חסרה חלילה. שנחסרו בה כלים מסוימים הנצרכים לקבלת אותו חלק המכוון כנגדם, ולכן מוכרח להכנת הכלים לקבלת התורה להתרפאות כל החולים, ולהתיישר כל המומין כמבואר.

ובנתיב דרכנו בהתייחסות איברים שבנפש לקבלת התורה, בהיות איברי הנפש מכוונים כנגד איברי הגוף כמבואר. – ימצא כמו כן שאף כל בעלי מומין שבנפש נתרפאו והבריאו בנפש ישרה במושב איתן, כאשר אף הם 'כלים' משמשים בקיומה של תורה, ואין שום מעשה הנעשה בפעולת הגוף בלבד, ללא כח הנפש. וכאשר הובא בריש הדברים מדברי מוהר"ו שהנפש היסודית שבפעולת חיי האדם מוכרחת לנפש האלקית שבעשיית המצוה, ואי אפשר להתפעל בנשמה הגבוהה מבלעדי נפש הטבעית היסודית, שהיא חיה ופועלת בכל מעשה התורה ומצוותיה. ולכן נעשית היא 'כסא' ויסוד ושורש לכל המצוות כמו שביאר שם.

אם כן נמצא ממילא שפיר, שאף כל מומים שבנפש מתרפאים ונעלמים, כדי להכין בשלמות מקבלי תורה בריאים ושלמים בגופם ובנפשם, בכלים טובים וראויים לקיומה של תורה ביד האדם.

ולכן נמצא ממוצא הדברים, שאף לצורך קיומה של תורה שלא תהא כדבר חולף של מעשה פעולה חד פעמית בעלמא, אלא שיהיה קיום מבוסס לתורה, צריך לתקן המידות, ולהנהיג בנפשו ולחנכה לפי אורחותיה ואופייה של תורה, כדי שתהא תורה תמימה ושלמה, מתקיימת כראוי לה במעשה גוף ונפש, למען תלך בדרכים טובים וישרים.

ובזה מבואר חובת ההכנה שאנו נצרכים בהאי שבתא קדישא לקראת חג השבועות הפורש כנפיו עלינו לטובה, לתקן בה תיקון "שבת דרך ארץ", שיהיו ענייני מידות ודרך ארץ יפים וישרים בנו לטובה.

וזה עיקר עבודתם של ישראל בשלושת ימי הגבלה הללו, שהיו ימי הכנה ופרישה מכל רע, ימים של התקדשות וזיכוך הנפש, לבער ולעקור מנפשם ולבבם כל זיהומים המנוגדת לזיכוכה של תורה. ומכלל אותו זיכוך דשלושת ימי הגבלה, הוא גם זיכוך המידות, ניקיונם ועידונם כראוי וכיאות לתורה ישרה ומבורכה.

והלום הראוני בספה"ק חלקת יהושע אמרות טהורות, לכ"ק אמו"ר זצוקללה"ה משנת תשכ"א לפ"ק (הובא מחזור חלקת יהושע לחג השבועות (מבוא דף יט ס"ק ט) בהעתקה מספר הנ"ל). וזל"ק: "השנה חל חג השבועות במוצאי שבת קודש, והיה חידוש בבית המדרש, שזו הפעם הראשונה שערך הרבי שליט"א [זי"ע], שולחן

בסעודה שלישית שעתיים לפני השקיעה, ודבריו הקדושים היו אודות ההכנה לקבלת התורה, שהעיקר הוא תיקון המידות" ע"כ, ושמחתי שכיוונתי לדברי קדשו.

ה

"גם הם" לרבות המגורשים ורחוקים מן הקדושה שלא תפסה בהם נשיאות ראש – מכוח מידות טובות וישרות יש בהם קירוב כמי שבדרכיו הלכו

בנתיב דרכנו נבוא אל היישוב בלשון הכתוב בפרשה דידן, "נשא את ראש בני גרשון גם הם". ונראה ריבוי לשון 'גם הם', שבא הכתוב לרבות אותם בני המגורשים מן הקדושה, שפתח בהם הכתוב בנשיאות ראש, כדי להחזירם ולקרבת אל הקדושה וקרבת אלקים טוב, שלא יהיו מגורשים, רק בנשיאות ראש וקירוב השלם. – ועל כך בא הכתוב ומוסיף עוד לרבות "גם הם", לומר שאף אם חלילה לא נשאו ראש המגורשים מן הקדושה, ועדיין רחוקים הם מרחק רב מאמיתת קדושתה של תורה, ורחוקים מאמיתת ה' אלקים אמת, ומגורשים מקיום תורה ומצוות כראוי. – עם כל זה, יש בהם ריבוי, שריבה הכתוב "גם הם" לקרבת אל הקדושה. וזאת על ידי תיקון המידות, שאם אך יש בהם מידות טובות, ותוכם ומהות נפשם מיושרת בדרכי יושר והגינות בנעימות, הרי מכח מידות מתוקנות הללו מצד עצמם כבר מתקרבים הם אל הקדושה, ובכלל ריבוי הכתוב "גם הם".

ויסוד חידוש זה נבנה ומיוסד על נדבך דברי כ"ק אאמו"ר זצלה"ה בספה"ט חלקת יהושע על התורה פרשת במדבר (דף ב: שלהי טו"א), וזל"ק: "[ברש"י] מתוך חבתן מונה אותן כל שעה. הענין כמ"ש בשם צדיקים [על] 'אף לא פעלו עולה בדרכיו הלכו' (תהלים קיט, ג), באם איש ישראל אינו עושה עולה, זה כבר 'בדרכיו הלכו'".

"וזה 'לא הביט און ביעקב וכו' (במדבר כג, כא), באם איש ישראל הוא סור מרע – אז זה בעצמו ה' אלקיו עמו' (שם). וזה 'סור מרע ועשה טוב' (תהלים לד, יד)".

"וזה 'מתוך' חיבתן, שהשי"ת מסתכל בפנימיות ישראל, וזה גורם אהבה שמונה 'כל שעה' [שעה לשון פנה], מלשון (בראשית ד, ה) 'ואל קין ואל מנחתו לא שעה'. שבאם איש ישראל יסור [ויפנה] מרע, אז השי"ת מצרף הכל לטובה, שיהיה בבחינת 'והייתם לי סגולה' (שמות יט, ה), 'בדרכיו הלכו'".

"וזה (ברכות לב:): 'שעה [לשון פנה] אחת קודם התפילה'. וזה (אבות ד, יז) 'פה שעה [לשון פנה] אחת בתשובה ומעשים טובים'. וזה (שמות כד, ז) 'נעשה ונשמע', אמן כן יהי רצון" עכלה"ט.

מדברי קדשו אנו למדין, שאם רק איש ישראל אינו עושה עולה, ומתהלך בתום לבבו באורחות יושר הרי בזה כבר נחשב הדבר כמו "בדרכיו הלכו". אף אם באמת מגורש הוא מן הקדושה, ואינו מתהלך בדרכיו יתברך ודרכי תורתו כראוי, רק התגרש עצמו מהם ח"ו. מכל מקום מצד המידות הטובות שיש "מתוך" חיבתן, שבפנימיות נפשו מתוקנים מידותיו וטוב וישר הוא, הרי ממילא יקוים בו "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל". מחמת שכל אותו גירוש שהתגרש עצמו אינו אלא כישלון ומעידה שנפל ממה שהוא בתוך פנימיותו. אבל אם 'לא הביט און ביעקב', שנקי הוא ומזוכך ממחשבת האון, וסר מרע הפנימי, לב חורש מזימות און, במידות מושחתות ומקולקלות, הרי בזה גופא כבר זוכה להשראת קירוב השכינה, ולנשיאות ראש שלא להשאירו חלילה מגורש ומרוחק משכינה, רק כמו שדרש "ה' אלקיו עמו" בהשראת שכינה בתוככי לבו ונפשו של אדם, הנהנית להתחבר וללון במקום מידות טובות, שאינם שנואים ומאוסים לשכינה חלילה. שבמקום הענווה והמידות הטובות תבוא שכינה לדור, מחמת עצם הדבר שהוא סר ופונה את עצמו לעזוב את הרע, שלא להשאיר הרוע והשחתת המידות לבעבע בקרבו ח"ו, רק לסור ולפנות מאותו הרע, ולהפנות את עצמו מדרך הרע. – הרי בזה גופא כבר חשיב לו כעשיית הטוב, כמי שבדרכיו הלכו.

ולמדנו ממוצא דברי קדשו, שאל לו לאיש ישראל ליפול ברוחו, בדורות חשוכים של עקבתא דמשיחא, שנדמה שאינו עובד השי"ת כיאות וכראוי, וחש ריחוק וניתוק שאין לו שייכות חלילה כביכול אליו יתברך. – שאם רק ישתדל להלך בדרך הישר, בנעימות וביושר עם הבריות, וישתדל לפנות עצמו ולסור מרע, ומעבירות העולם המזוהם, בפרט בטומאות הקשות שבעולם בזמנינו כיום. – הרי בזה בלבד, שהתרחק מן העוולה, כבר התקרב אל השי"ת ולתורתו קירוב גדול, ואף יוכל לתקן בזה למפרע, שהשי"ת ימנה לו כל שעות ופניות שפנה אליו, ויצרפם לתיקון גדול כמו שביאר. והגם שבאמת לא קיים הכל בשלמות, ולא הלך בדרכיו יתברך, יתוקן הכל וייחשב לו כמו בדרכיו הלכו, ובזה יוכל להתעלות בתורה וביראת שמים מדרגה אחר מדרגה בעה"ת.

ומקור דברי קדשו מפורשים בתלמוד ירושלמי שלהי פ"ק דקידושין (הל' ט), וזה"ל: "אמר רבי מנא, 'אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ד' (תהילים קיט, א) – כהולכים בתורת ד'. אמר רבי אבון, 'אף לא פעלו עולה בדרכיו הלכו' (שם ג) – כבדרכיו הלכו. אמר רבי יוסי בי רבי בון, מה כתיב (שם א, א) 'אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים', מכיון שלא הלך בעצת רשעים, כמי שהלך בעצת צדיקים" ע"כ. [פירש בקרבן העדה: "דקשיא ליה דהוי ליה למימר 'אשרי האיש אשר בתורת ה' חפצו', לכך קאמר דהכי פירושא, מכיון שלא הלך בעצת רשעים, הרי הוא כאיש אשר בתורת ה' חפצו" ע"כ.

הרי מבואר, שאף אם באמת אין הם "תמימי דרך" בשלמות קיום התורה והמצוה כראוי לה, ובדרכיו לא הלכו, ואינם מעדת הצדיקים, והתגרשו חלילה מקירוב הטוב. – הרי בעצם הנהגתם בתמימות, שרק 'לא עשו עוולה', ולא הלכו בעצת רשעים של השחתת וקלקול המידות רח"ל. כבר נחשבים בזה 'כהולכים בתורה ה', והרי הם 'כבדרכיו הלכו', וכמי שהלך בעצת צדיקים, מחמת פנימיות הטוב והישר שבמידות טובות שבנפש.

וכן כתב רבינו יונה ז"ל בספר שערי תשובה (שער ג ס"ק ט), שכבר אמרתי כמה פעמים מה שקיבלתי בו שהוא ספר הלכה ולא ספר מוסר. וז"ל: "מי שהזדמן לידו להתעשר באונאה ותרמית, ואין רואה ואין יודע, והתהלך בתומו ובור כפיו. שכרו על זה כזורע לצדקה, וטורח במצוה. וכן כתוב (תהילים קיט, ג) 'אף לא פעלו עולה בדרכיו הלכו', ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי קדושין סופ"ק) כיון שלא פעלו עולה בדרכיו הלכו" ע"כ.

הרי שפסק בהנהגת המידות בתום וביושר, ולא מניח עצמו להשחית מידותיו אחר האונאה והתרמית ח"ו, רק בבור כפיו נשמר מהנהגות רעות הללו. הרי הוא כזורע לצדקה וטורח בגוף המצוה עצמה, שמכיון שלא פעלו עוולה בדרכיו הלכו.

ועיין שם עוד שהאריך בענין השמירה מן העבירה, שבעצם השמירה מן העבירה שלא לעשות העוולה והרע, בזה גופא חשיב כעושה מצוה כמי שבדרכיו הלכו. והיינו טעמא כמבואר, שאינו נותן הרע לחדור בפנימיות, והרי הוא מזוכך מן הרע בפנים נפשו פנימה. ובזה גופא סגי לשוב בו הכל לטוב, משום שאין כל אותה התרחקות שלא הלכו בדרכיו, ואינם בתורת ה' תמיד, רק כמכשול חיצוני בעלמא. ומכל מקום ייחשב להם כמי שהלכו בדרכיו, וכני שדבוקים בתורת ה'.

ומה גם שבזמן שאינו חוטא ח"ו, ומהלך בדרכי ישרים, הרי מבואר בפ"ק דקידושין (טל:): "ישב ולא עבר עבירה, נותנים לו שכר כעושה מצוה". ובפירוש רש"י על אתר (ד"ה התם) כתב: "ההוא ישב ולא עבר עבירה דקאמר נוטל עליה שכר, בעבירה שבא לידו, וכפה יצרו ולא עבר, אין מצוה יתירה מזו" עכ"ל.

וכמובן בזמנינו כיום, כאשר פתוחים ופרוצים לפנינו כל האמצעים להגיע עד מהרה להפקרות העולם ומתירנותו הקשה, בכל מיני מכשירים שונים. הרי אנו בבחינה שכל העת 'בא דבר עבירה לידו' רחמנא ליצלן, כאשר העולם מלא בטומאת זוהמא זו, והניסיונות הקשים רודפים אותנו מכל צד. – הרי בעצם העמידה בניסיון, שלא לנהות אחר המשיכה הגדולה שנמשך העולם אחריהם, ולעמוד כצור החלמיש שלא לגלוש שם, בזה גופא כבר חשיב כמי שבדרכיו הלכו, ואין לך מצוה גדולה מזו.

ויתרה מזו מבואר מעומק דברי קדשו שבחלקת יהושע הנ"ל, "שבאם איש ישראל יסור [ויפנה] מרע, אז השי"ת מצרף הכל לטובה". ונראה מזה שיכול לתקן למפרע כל מה שעיוות וקלקל בעבר. אם רק יסור ויפנה עצמו מאותה השחתה וזוהמת המידות העכורות והמקוללות. – הרי 'מתוך חיבתן', הפנימית שהשי"ת מסתכל בפנימיותו הטוב, זה מביא עליו אהבה גדולה שאוהב השי"ת איש הטוב, ומתוככי אותה חיבה "מונה כל שעה", שעה לשון פנה, שמונה כל פניות שפנה למפרע ומתקן הכל לטובה, שיהיה בבחינת 'והייתם לי סגולה' כמו שביאר, ודו"ק.

ותו נראה בעומק דברי קדשו, "מתוך חיבתן מונה אותם כל שעה", ולכאורה היכן מצינו שמונה השי"ת את ישראל בכל שעה, הרי רק בכמה פעמים מסוימים מנה אותם, כגון אחר חטא העגל וכיוצא, ולא בכל שעה.

אך נראה לפי דרכו, שהמנין המצטרף שפירש בחלקת יהושע הנ"ל, שמונה השי"ת לאיש ישראל תמיד כל פנייה שפונה עצמו אל הטוב, ומתחזק בנפשו לעסוק בתורה ועבודה כראוי, זו ההתחזקות גופא מונה השי"ת בכל שעה בחביבות גדול תמיד. כאשר החיות רצוא ושוב, ויש לכל איש ישראל חולשא לפעמים בגוף או בנפש, שצריך לחזק עצמו להתרומם בנחישות לעבודת קדשו. – את זו ההתחזקות שפנה עצמו לשנות מצבו הירוד לטובה, זאת מונה השי"ת ומייקר בחביבות עד מאוד.

ומנין זה הוא באותו יסוד ואותו טעם של מנין הנצרך אחר חטא העגל ובנות מדין וכיוצא, כדי לרומם את ישראל משפלותם. כן הוא נמשך מנין תמידי נצחי לישראל בכל עת שצריכים להתרומם עצמם, ומתוך חיבתן משפיע להם השי"ת כוחות רעננים להתחזק עצמם, ואזור ישראל בגבורה, להתגבר בעוז כנגד החולשה או הקושי הנתפס לפעמים באיש ישראל בגוף או בנפש. ונמצאת עצם הפנייה שפינה עצמו אל הטוב, כבר העלתה בזה נחת רוח גדול למעלה ודו"ק.

1

סיכום הדברים הלכה למעשה – בשורש מידות טובות

נמצינו למדין בסיכום הדברים הלכה למעשה, שזו ההכנה לקבלת התורה ולקיומה בנפש ישראל, בתיקון המידות והתנהגות בנעימות וסבר פנים יפות, לתקון אורחות נפשו מבפנים פנימה, כל שרוח המקום ורוח הבריות נוחה הימנו, לישא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם. כדרכיה ומידותיה של תורת חיים ואהבת חסד, חוקים ישרים ומשפטים צדיקים, בדרכי נועם ונתיבות שלום כמבואר.

והיא עיקר ההכנה לקבלת התורה, כאשר הכינו ישראל עצמם בשלשת ימי הגבלה בזיכוך פנימי כמו שהתבאר בעזה"ת, ולהכין את נפשם בזיכוך המידות לטובה.

ובזה אמרתי לבאר ד"ק הנודעים בסה"ק קדושת לוי זיע"א לחג השבועות, וזל"ק: "נשאלתי במדינת ליטא, מפני מה נקרא חג שבועות בשם 'עצרת', והלא לא נזכר בתורה שם עצרת רק בשמיני עצרת (במדבר כט, לה). והשבתי בשלשה אופנים. אופן אחד הוא על דרך הפשט, הלא נראה בכל החגים יש בהם שני מיני עבודות להבורא ברוך הוא, האחד הוא בעשיית המצוה השייך לחג פלוני, בפסח אכילת מצה ודומיהן, והב' הוא איסור עשיית מלאכה. ובחג שבועות אינו כן, רק מצוה אחת, דהיינו שאנו נעצרים מעשיית המלאכה, ועל זה נקרא בשם 'עצרת' עכ"ל"ק עי"ש.

ויש לבאר בעומק דברי קדשו, שאף בחג השבועות דנן ישנם שני מיני העבודות כמו בכל החגים, ולא רק באיסור מלאכה שאנו נעצרים בה מעשיית מלאכה בלבד. שכן זו ה'עצרת' הלא היא נוהגת בכל החגים כולם, ואין היא בשמו של חג זה בלבד. ומה גם שהרי אף זה היום טוב צריך למצוה פרטית מיוחדת משלו, שבה תתקיים מהותו של יום, ומאי שנא מחג הפסח וחג הסוכות ודומיהם, שיש בהם בכל מועד מצוה מיוחדת, השייכת לאותו מועד, כדי שבכוח קיום אותה מצוה תתקיים הארת היום טוב והשפעתו בישראל.

אך נראה עומק המכוון בזה גופא שנקרא "עצרת", שהוא כוח המעצור והאיפוק. וזו היא מצוותו של יום חג השבועות, ועבודת מהותו של מועד זה, כדי להאיר מהותו של זמן מתן תורתנו, לקבל ולהתקיים תורה הקדושה בקרבנו. שכמו שנתבאר צריך לזה מידות טובות וגונות וישרות, ולקנות בנפשו דרכי 'מעצור ועצרת', שלא להתסיס חלילה תיכף המידות הרעות והכעס הקשה וכדומה, לתת דרור ליצרי מידות הרעות להסתער בשנאתם חלילה. רק לתת מעצור לפיו ולנפשו, "עצרת", העוצר ומתאפק בפנייתו אל הטוב, ולא אל הרע, ולהתנהג במתינות ובסבלנות בכל דבר. שבזה הרי הוא מכוון בנפשו מידות טובות במנוחת הדעת ובמנוחת הנפש, לדעת להשכיל להטיב, ולא בהיפך ח"ו.

ואם ירכוש בנפשו כח 'עצרת' של התאפקות, להחזיק מעצור בעצמו, אז תוכל התורה הקדושה שמקבל בחג לעצור בלבבו ובנפשו, שתעשה בו רושם לטובה, ותעצור ותתקיים בקרבו, ולא תתמוסס ממנו כעוף הפורח וכענן כלה... אלא יישאר רושם הקדושה בלבו תמיד.

ובוודאי אם יהיה לו כוח המעצור, לעצור בתוכו התורה והמצוות בנקיות המידות הטובות. ירכוש בזה כח מעצור לעמידת איתן בעצירת כל רוחות רעות הנושבות בעולם לסחוף הכל אחריהם אל הטומאה רח"ל, בתאוות רעות וכדומה. שבאם אין לו ח"ו את כוח המעצור בעצמו, הרי ייסחף מהרה אחר זרם מים הזידונים רח"ל, והם יבטלו בו כל תורה הקדושה שקיבל בימי החג. ועד מהרה ייפכו לו לסם המוות חלילה, במקום שתהיה לו תורתו סם החיים, כמו שהובא לעיל שכשמתערבת התורה בתוך טומאות ומידות מקולקלות יכולה להתהפך לו לסם המוות חלילה.

וכמו כן ירכוש בזה כח מעצור, שלא לעלות במדרגות שאינם לפי כוחו, ואינם מותאמים לפי נפשו ולבו, כי האדם לומד במקום שלבו חפץ, בדרגה ובאופן המתאים והנצרך לו. ובקפיצה לדרגה שאינה לפי כוחו ומהותו יש סכנה, שיוכל אחר כך ליפול ממנה למרחק רב כנודע. שלכן היתה מצות הגבלה בהר סיני, להגביל כל אחד ואחד לפי

דרגתו ונפשו, והיא יסוד מצות "עצרת" המבוארת בעבודת האי יומא עילאה, לעצור כל אחד את נפשו בתוככי גבולי מידותיו המותאמים עבורו, ואין כאן מקום להאריך יותר.

ומתוך נתיבות הדברים, יתיישבו היטב דברי מהרח"ו שהקדמנו בהם (לעיל ס"ק א), שאין ענייני מידות ודרך ארץ בכלל מצוות התורה, משום שצריכים להיות טבועים בנפש היסודית הטבעית כהכנה לקיום התורה והמצוה בנפש העליונה. ותמהנו, שסוף כל סוף נמצא שצריכים הם אלו המידות לתורה, ואדרבה לפי מה שמבאר הרי הם כסא ושורש ויסוד כל התורה, ואם כן מדוע אין הם צריכים להיות כלולים בין שאר מצוותיה של תורה, בתורת מצוות יסודיות שביסודי הדת, כדמצינו כמה וכמה מצוות שהם ביסודות הדת ויסודה של תורה, כמצוות האמונה אהבה ויראה ודומיהם.

ברם על פי ההמבואר נמצאו אלו המידות מצד עצמם סלולים באופייה ומידתה של תורה, ולא יתכן להתחיל כלל בעצם קבלתה וקיומה של תורה בלא שיתקן המידות, והינם דברים הכרחיים מצד מהות האדם, ולא יתכן לצוות בהם בין תרי"ג מצוות, ולא נצטרך לפרשם בתורה, כיצד צריכה להיות נפש מקבל תורה מעוצבת, כי זאת צריך להיות מובן מעצמו.

ואפרש שיחתי על פי משל המובן, שאם מזמין האדם 'קבלן' טוב מנוסה ומומחה כנצרך לבנין הבית או שיפוצו בהוספת חדרים וכיוצא. הרי צריך הוא להתיישב עם הקבלן, לפרוש לפניו דרישותיו בבנין הבית או התוספת שרוצה לבנות. ולפרט כמה חדרים רוצה הוא בבית, והיכן לבנותם וכו'. – אבל פשוט הוא שאין מקום לסכם עם הקבלן ולהתנות עמו שיביא המלט והברזל הנצרכים לבנין, שכן זה דבר פשוט ומוסכם מתחילה בלא שידברו מזה, שאם 'קבלן' הוא, הרי יודע ומבין מעצמו כיצד בונים הבית, ושצריך הוא למלט ולברזל למלאכתו. שאם גם זאת אינו מבין ואינו יודע, וצריך לסכם עמו על הזמנת המלט והברזל, הרי אינו 'קבלן' כלל, ואין לו מקום במלאכה זו.

כיוצא בדבר הוא בקבלת התורה, שאין התורה צריכה לצוות לנו סדר מידות טובות והתנהגות בנימוס, כי "דרך ארץ קדמה לתורה", כמו הקדמה לפני התורה. כי זאת צריך מעצמו להבין שיש ליישר אורחות לבו ונפשו, כראוי למקבל תורה ומקיימה. ואם גם המידות היסודיות שבנפש הטבעית אינם מיושרים, הרי אין הוא שייך בתורה כלל, ואינו ראוי לא לקבלת התורה ולא לקיומה כמו שנתבאר בעזה"ת.

יעזור השי"ת שנזכה לתקן המידות לטובה, להכין עצמנו בכח קדושת השבת, שבת דרך ארץ, שתכניס השבת קודש בנו דרך ארץ ומידות טובות, ולקבל התורה כברכת א"ז זצוקלה"ה זי"ע בשני ידיים, "אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד" (משלי ג, טז). ונזכה לתורתו של מלך המשיח בביאת גואל צדק במהרה בימינו, אמן.

לקבלת הגליון במייל מידי יום רביעי שילחו ל m0732951213@gmail.com